

HANNAH

CHALLENGING AND DEBUNKING
ANTISEMITIC MYTHS

**WP2: Edukacyjna powieść graficzna.
Podręcznik**

Informacja o projekcie

Akronim:	HANNAH
Nazwa projektu:	Challenging and Debunking Antisemitic Myths
Koordynator:	Jugend- & Kulturprojekte.V. – JKPeV
Numer umowy:	963769
Program UE:	Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020)
Strona www projektu:	https://hannah-project.eu/

Opracowanie

Imię i nazwisko:	Miško Stanišić
Współpraca:	Terraformacja
Stanowisko:	Dyrektor i współzałożyciel Terraforming
Data złożenia:	23 lutego 2022 r.

© 2022. Ta praca jest dostępna na licencji [CC NC SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

**Współfinansowany w ramach
programu Unii Europejskiej
"Prawo, Równość i Obywatelstwo"**

Wsparcie Komisji Europejskiej dla produkcji tej publikacji nie stanowi poparcia dla treści, które odzwierciedlają jedynie poglądy autorów, a Komisja nie może zostać pociągnięta do odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie informacji w niej zawartych.

Numer porozumienia 963769-REC-RRAC-RACI-AG-2020

Wykorzystanie powieści graficznych w nauczaniu o Holokauście: rekomendacje i inspiracje

1. Holokaust jako ludobójstwo na całym kontynencie

Holokaust był sponsorowanym przez państwo, systematycznym prześladowaniem i mordowaniem Żydów przez nazistowskie Niemcy i ich kolaborantów w latach 1933-1945, ludobójstwem na całym kontynencie, które zniszczyło nie tylko jednostki i rodziny, ale także społeczności i ich kultury, które rozwijały się przez stulecia. Kulminacja Holokaustu rozgrywała się w kontekście terroru i przemocy podczas II wojny światowej oraz prowadzonych przez nazistów prześladowań i masowych mordów, które były wymierzone w wiele innych grup etnicznych. Holokaust był przełomowym wydarzeniem w historii świata, obejmującym granice geograficzne i wpływającym na wszystkie segmenty społeczeństw, których dotknął.

Obraz dworca kolejowego i grup Żydów z walizkami wsiadających do pociągów do obozów zagłady, to wizja Holokaustu, którą podziela większość (zachodnich) Europejczyków. Z pewnością nie jest to błędne wyobrażenie, jednak obraz Holokaustu nie może się do niego ograniczać. Rozwój wydarzeń w czasie Holokaustu był specyficzny i odmienny w różnych miejscach Europy. Masowych mordów dokonywano na różne sposoby na różnych obszarach, w różnych okolicznościach i przy różnych motywach. Umożliwiona przez nazistowskie Niemcy i przemoc wojenną, Zagłada ludności żydowskiej była niejednokrotnie dokonywana lokalnie przez innych sprawców: kolaborujące reżimy faszystowskie i nacjonalistyczne, lokalne organizacje wojskowe, żandarmerię, policję lub oddziały paramilitarne, grupy i osoby, które pomagały, uczestniczyły lub podlegały do masowej przemocy i do zbrodni.

Aby lepiej zrozumieć tę bezprecedensową zbrodnię i zachować pamięć o ofiarach, musimy uznać i przyjąć wielość doświadczeń i mikrohistorii, które tworzą i kształtują lokalne, regionalne i krajowe historie Holokaustu w Europie.

Od Judenlager Semlin, gdzie furgonetka przystosowana do zabijania spalinami zabierała żydowskie kobiety i dzieci na ich ostatnią śmiertelną „przejażdżkę” do Jajinci na obrzeżach Belgradu w Serbii, poprzez łąki pod Lwowem, gdzie Erna Petri, matka dwójki dzieci, z zimną krwią zabiła sześcioro żydowskich dzieci, strzelając każdemu w kark, poprzez egzekucje w lesie Falstadskogen w pobliżu obozu koncentracyjnego Falstad w Norwegii, po pociągi, które wyjechały z obozu przejściowego Westerbork w Holandii. Istnieją tysiące różnych pojedynczych, miejscowych doświadczeń, osobistych historii, lokalnych wydarzeń Holokaustu, które miały miejsce na łąkach i w lasach, na ulicach i placach, w domach i budynkach w całej Europie. Wszystkie te mikrohistorie stanowią równie istotne fragmenty historii Holokaustu.

Jak powiedział holenderski historyk i ocalały z Holokaustu Abel Herzberg: „Nie zamordowano sześciu milionów Żydów; popełniono jedno morderstwo, sześć milionów razy”.

Aby uchwycić europejski charakter Holokaustu, musimy dowiedzieć się więcej o jego mikrohistoriach. Podobnie, aby lepiej zrozumieć lokalne wydarzenia Holokaustu, musimy spojrzeć na nie jak na elementy składowe ludobójstwa na całym kontynencie.

Jest to niezbędne do rozwijania wiedzy i do zapewnienia rzetelności w rozumieniu Holokaustu. Jest to warunek wstępny umożliwiający refleksję nad moralnymi, politycznymi i społecznymi kwestiami, do rozważenia których skłania nas Holokaust i nad ich aktualnością, w tym nad współczesnym antysemityzmem i zakłamywaniem Holokaustu.

Poznawanie mikrohistorii Holokaustu może pomóc nam lepiej zrozumieć następujące zagadnienia:

- Przedwojenne życie społeczności żydowskich w Europie
- Europejski charakter tego ludobójstwa, z jego ogromną różnorodnością doświadczeń i narracji, które są elementami jednego, wspólnego europejskiego wydarzenia historycznego
- Skala zniszczenia życia, kultury i dziedzictwa żydowskiego
- Pomoc i opór
- Kolaboracja i obojętność
- Świadomość i współodpowiedzialność za zachowanie pamięci, ochronę praw człowieka i praw obywatelskich wszystkich obywateli oraz zapobieganie ponownemu wystąpieniu takiej zbrodni jak Holokaust.

2. Nauczanie i uczenie się o Holokauście

W oparciu o zalecenia IHRA (International Holocaust Remembrance Alliance) dotyczące nauczania i uczenia się o Holokauście należy zachęcać nauczycieli i osoby uczące się do refleksji nad moralnymi, politycznymi i społecznymi kwestiami związanymi z Holokaustem oraz nad ich aktualnością. Poprzez edukację o Holokauście, która stanowi jeden z fundamentów edukacji demokratycznej, uczniowie:

1. Rozwijają wiedzę o Holokauście, przy zapewnieniu rzetelności wiedzy i indywidualnego pojmowania, a także zyskują większą świadomość na temat możliwych konsekwencji antysemityzmu;
2. Uczą się o Holokauście w angażującym środowisku nauczania, które sami współtworzą;
3. Dążą do krytycznego i refleksyjnego myślenia o Holokauście, w tym do zdobycia umiejętności przeciwdziałania negowaniu i zniekształcaniu Holokaustu.
4. Przyczyniają się do edukacji w zakresie praw człowieka i zapobiegania ludobójstwu.

Oprócz wyposażenia uczących się w wiedzę o wydarzeniu, które podważyło fundamentalne ludzkie wartości, nauczanie i uczenie się o Holokauście daje uczniom możliwość zrozumienia niektórych mechanizmów i procesów prowadzących do ludobójstwa. Daje także wgląd w wybory dokonywane przez ludzi w celu przyspieszenia, zaakceptowania lub przeciwstawienia się procesowi prześladowań i mordów, z zaznaczeniem, że wybory te były czasami dokonywane w ekstremalnych okolicznościach.

Przede wszystkim istotne jest, by edukatorzy mieli pewność, że o Holokauście można skutecznie nauczać dzięki starannemu przygotowaniu i odpowiednim materiałom. Nauczyciele powinni być dokładni i precyzyjni w odniesieniu do faktów i porównań historycznych. Trzeba również podkreślić użycie odpowiedniego języka. Należy zachęcać do stosowania podejścia skoncentrowanego na uczniu, takiego które wspiera krytyczne myślenie i refleksję. Kluczową rolę odgrywają także starannie dobrane źródła pierwotne i wtórne, odpowiednie dla uczących się, które wyraźnie oddają indywidualność i sprawczość postaci historycznych. Wreszcie, ważne jest, aby uwzględnić zniuansowany kontekst historyczny i unikać niepotrzebnych uproszczeń oraz nieuprawnionych porównań historycznych podczas omawiania Holokaustu w kontekście innych tematów, takich jak zapobieganie ludobójstwu i prawa człowieka .

3. Edukacja o antysemityzmie

W swojej roboczej definicji antysemityzmu IHRA definiuje antysemityzm jako „pewne postrzeganie Żydów, które może wyrażać się jako nienawiść do Żydów. Retoryczne i fizyczne przejawy antysemityzmu są skierowane przeciwko Żydom lub nie-Żydom i/lub ich mieniu, żydowskim instytucjom wspólnotowym i obiektom religijnym”.

UNESCO postrzega antysemityzm jako problem bezpieczeństwa społeczności żydowskich i Żydów jako jednostek w regionach na całym świecie oraz jako siłę napędową szeregu brutalnych, skrajnych ideologii. Podobnie jak wszystkie inne formy nietolerancji i dyskryminacji, antysemityzm ma głęboki wpływ na całe społeczeństwo, podważając wartości demokratyczne i prawa człowieka. Powinniśmy zawsze pamiętać, że antysemityzm nie ogranicza się do kręgów ekstremistycznych i staje się coraz bardziej powszechny. Zwalczanie antysemityzmu poprzez edukację jest zatem zarówno pilnym imperatywem w kontekście bezpieczeństwa, jak i długoterminową inwestycją w promowanie praw człowieka i postaw obywatelskich w skali globalnej.

Aby wesprzeć nauczycieli i dyrektorów szkół w zapobieganiu i zwalczaniu antysemityzmu w szkołach, UNESCO i OBWE/ODIHR opublikowały zestaw czterech ramowych programów nauczania dla trenerów zajmujących się szkoleniem nauczycieli, zatytułowany „Przeciwdziałanie antysemityzmowi w szkołach: programy szkoleniowe” ([“Addressing Anti-Semitism in Schools: Training Curricula”](#)).

Ważne jest, aby zrozumieć, że nauczanie o Holokauście i nauczanie o antysemityzmie to nie to samo. Często błędnie zakłada się, że nauczanie o najbardziej ekstremalnym wydarzeniu historycznym napędzanym antysemityzmem wystarczy, by ująć także współczesne formy antysemityzmu i niebezpieczeństwo, jakie stanowi on w naszych społeczeństwach. Chociaż te dwa tematy mogą się do pewnego stopnia pokrywać i przyczyniać się do lepszego zrozumienia jednego i drugiego, to nie obejmują i nie mogą obejmować wszystkich aspektów.

4. Współczesne wyzwania dla edukatorów

Negowanie Holokaustu

W swojej roboczej definicji negacji Holokaustu (negacjonizmu) IHRA opisuje ją jako „dyskurs i propagandę, które zaprzeczają historycznej rzeczywistości i zakresowi eksterminacji Żydów, znanej

jako Holocaust lub Szoa, przez nazistów i ich wspólników podczas II wojny światowej. Negowanie Holocaustu odnosi się konkretnie do wszelkich prób twierdzenia, że Holocaust/Szoa nie miały miejsca. Negowanie Holocaustu w swoich różnych formach jest wyrazem antysemityzmu. Próby zaprzeczania ludobójstwu Żydów są dążeniem do oczyszczenia narodowego socjalizmu i antysemityzmu z winy lub odpowiedzialności za ludobójstwo ludności żydowskiej. Formy negowania Holocaustu obejmują również oskarżanie Żydów o wyolbrzymianie lub wręcz o stworzenie Szoa dla korzyści politycznych lub finansowych, tak jakby sama Zagłada była wynikiem spisku zaplanowanego przez Żydów. Celem, który się za tym kryje, jest uczynienie Żydów winnymi, a antysemityzmu uzasadnionym. Celem negowania Holocaustu jest więc często rehabilitacja jawnego antysemityzmu oraz promowanie ideologii politycznych i warunków sprzyjających nastąpieniu dokładnie takiego wydarzenia, jak to, któremu zaprzecza”.

Zniekształcanie/zakłamywanie Holocaustu

Według IHRA zniekształcanie (wypaczenie, zakłamywanie) Holocaustu to wypowiedzi, teksty lub inne środki przekazu, które usprawiedliwiają, minimalizują lub przeinaczają znane wydarzenia historyczne. Może to być zamierzone lub niezamierzone. Jednak wszelkie zniekształcenia, celowe lub nie, wpisują się w narracje antysemickie i mogą otwierać drogę dla bardziej brutalnych form antysemityzmu. Chociaż zniekształcanie często ma te same antysemickie cele co negowanie Holocaustu, to motywy, które za nim stoją, mogą być trudniejsze do zidentyfikowania, ponieważ istnieją pewne formy zniekształceń, które wynikają raczej z ignorancji niż z antysemityzmu. Jednak niezależnie od motywacji, zniekształcanie zawsze umacnia antysemityzm i związane z nim uprzedzenia: otwiera drzwi do otwartego negowania Holocaustu lub innych form zgubnego, niebezpiecznego i brutalnego antysemityzmu.

Eksperti IHRA zidentyfikowali dziesięć głównych form negowania Holocaustu w publikacji „Rozpoznawanie i przeciwdziałanie zniekształceniom związanym z Holocaustem: zalecenia dla decydentów i polityków” ([“Recognizing and Countering Holocaust Distortion: Recommendations for Policy and Decision Makers.”](#)).

Edukacja

Jako edukatorzy w dziedzinie nauczania i uczenia się o Holocaustie oraz walki z antysemityzmem, napotykamy szereg trudności związanych ze współczesnym stanem wiedzy i zrozumienia Holocaustu i antysemityzmu we własnych lokalnych społecznościach, a także z ogólną rzeczywistością polityczną. Oczywiście sytuacja może być odmienna w różnych częściach Europy i istnieje wiele lokalnych uwarunkowań. Jednak niektóre ze wspólnych, kluczowych problemów, które nauczyciele i edukatorzy starają się rozwiązać, to:

- Jak odnieść się do współczesnych neonazistowskich idei i antysemickich teorii spiskowych?
- Jak radzić sobie z wieloma „drobnymi” lub całkiem dużymi fałszywymi wyobrażeniami i przeinaczeniami faktów, które są szeroko rozpowszechnione wśród uczniów?
- Jak uczyć, gdy brakuje ogólnego obrazu stanu wiedzy na ten temat w społeczeństwie?
- Jak zachęcać do zadawania pytań i konstruktywnej krytycznej dyskusji?

- Jak uczyć o Holokauście jako ludobójstwie na całym kontynencie, gdy brakuje zainteresowania poznawaniem mikrohistorii Holokaustu w innych częściach Europy?
- Jak uczyć o roli kolaborantów i współpracowników nazistów w okupowanej Europie, kiedy brakuje woli politycznej i odwagi do rzetelnego zbadania najciemniejszych kart lokalnej i narodowej historii?
- Jak radzić sobie z nieuprawnionymi porównaniami, trywializacją i relatywizacją, takimi jak zestawianie prześladowań i Zagłady z obostrzeniami zapobiegającymi Covid-19, aktywizmem na rzecz praw zwierząt, antyglobalizmem, ekologią, cierpieniem niemieckich (lub innych) cywilów podczas drugiej wojny światowej, zbrodniami komunistycznymi, kolonializmem i innymi naruszeniami praw człowieka (domniemanymi lub rzeczywistymi)?
- Jak radzić sobie z agresywną krytyką, demonizacją, podwójnymi standardami i delegitymizacją Izraela?
- Jak włączyć edukację o aktywnym obywatelstwie, podstawowych ideach dotyczących praw człowieka, prawach i obowiązkach obywatelskich, postawach obywatelskich - uczestnictwie w społeczeństwie, wspieraniu pluralizmu itp.?
- Jak promować obiektywną dyskusję na temat konfliktu izraelsko-palestyńskiego bez wpadania w antysemitki pułapki?
- Jak wspierać krytyczne myślenie, krytykę źródeł i umiejętność korzystania z mediów?

5. Edukacyjne powieści graficzne

Chociaż niniejszy dokument jest skierowany przede wszystkim do nauczycieli, powinien również służyć jako źródło inspiracji dla bibliotekarzy, archiwistów, muzealników i edukatorów działających na rzecz społeczeństwa obywatelskiego oraz innych multiplikatorów, a także zachęcać ich do aktywnego udziału w inicjowaniu i prowadzeniu edukacji na temat Holokaustu i antysemityzmu.

Fundament edukacyjnej powieści graficznej stanowią dwie warstwy wizualne, z których każda jest podbudowana historycznym i literackim zapisem o wyraźnym zamyśle dydaktycznym.

Pierwsza warstwa wizualna obejmuje dane historyczne i stanowi podstawę do rekonstrukcji historii życia. Na tę warstwę składają się dokumenty archiwalne, gazety i fotografie przedstawiające sceny z przedwojennego życia codziennego, a także dramatyczne wydarzenia w czasie wojny.

Druga warstwa jest wyobrażona przez autorów i ilustratorów powieści. Stanowi artystyczną interpretację faktograficznej warstwy wizualnej. Podejście to, wykorzystujące równoległe narracje wizualne, ma zapewnić jak największą dostępność źródeł historycznych i ich treści informacyjnych dla uczniów.

Fotografie historyczne jako zapisy dokumentalne przedstawiają uczniom wydarzenia, sytuacje i nastroje ludzi, z którymi niekoniecznie mogą łatwo się identyfikować. Jednak ilustracje oparte na historycznych fotografiach, archiwalnych dokumentach i materiałach pisanych mogą umożliwić wytworzenie empatii historycznej, wzbudzić zainteresowanie tymi trudnymi tematami i stanowić punkt wyjścia do zgłębiania tematu. Prowadzi to z kolei do spojrzenia na przeszłość z osobistego punktu widzenia, co jest ważną perspektywą w nauczaniu historii.

Towarzyszący ilustracjom tekst opowiada historię głównych bohaterów i ich rodzin, kontekstualizując narrację wizualną i prowadząc ucznia poprzez sekwencję wydarzeń.

Dzięki zastosowaniu dwóch warstw wizualnych równoległe z narracją literacką w podejściu do niezwykle delikatnego tematu, autorzy umożliwiają rozwój uczuciowej empatii, uznając wagę rozważań moralnych w analizie zarówno historycznych, jak i współczesnych zjawisk społecznych.

Powieści graficzne bardzo przemawiają do dzieci i motywują je do czytania. Dzięki złożonym wątkom, strukturze narracyjnej i bogatym ilustracjom powieści graficzne przyciągają zapalonych czytelników; jednak bibliotekarze szkolni i pedagodzy zauważyli, że są one również popularne wśród tych, którzy niekoniecznie lubią czytać.

Wysokiej jakości powieści graficzne dostępne dzisiaj dla czytelników wymagają tego samego poziomu umiejętności czytania i pisanie oraz zrozumienia, co tradycyjna proza. Wymagają od czytelnika aktywnego udziału w procesie dekodowania treści, rozumienia struktury narracji oraz metaforycznego i symbolicznego znaczenia tekstu. Materiał edukacyjny prezentowany w formie powieści graficznych umożliwi uczniom rozwijanie umiejętności czytania, które są niezbędne do zrozumienia bardziej złożonych utworów, w tym klasyki literatury.

Edukatorzy mają do dyspozycji szeroki wachlarz metod wykorzystania powieści graficznych w nauczaniu:

(w osobnym kolorowym polu)

- Powieść graficzna jako źródła wizualne (ilustracje) – badanie i analiza źródeł wizualnych
- Powieść graficzna jako źródło informacji – forma zdobywania nowej wiedzy
- Powieść graficzna jako środek do inicjowania rozmów i dyskusji z uczniami
- Tworzenie powieści graficznej – uczniowie mają za zadanie stworzyć własne historie.

W nauczaniu o przeszłości ważne jest przedstawianie historii tak, aby uczniowie ją zrozumieli, ale także zainteresowali się nią. Wysokiej jakości materiały edukacyjne o Holokauście i innych zbrodniach popełnionych podczas II wojny światowej pozwalają uczniom pójść o krok dalej: od aktywnego zbierania informacji, badania przyczyn i skutków, wyciągania wniosków, konstruowania nowych przykładów, po rozwiązywanie problemów i analizowanie argumentów.

W rezultacie uczący się zdobywają wiedzę funkcjonalną, którą mogą wykorzystać podczas dalszej edukacji i poza nią.

Nauczanie o Holokauście nie może być ograniczone do uczenia o śmierci, ale powinno również dotyczyć życia – życia, które kiedyś było i życia, które trwa, wbrew wszelkim przeciwnościom. Posługując się artystycznymi środkami wyrazu - językami pieśni, tańca, obrazów i słów, twórcy od zawsze opowiadali historie o wydarzeniach z przeszłości i ludziach, którzy w nich uczestniczyli.

Poprzez słowo pisane i proces dramatyzacji pisarze byli w stanie ożywić postacie, dialogi i wydarzenia oraz umożliwić nam dokładne badanie emocjonalnych, moralnych, psychologicznych, filozoficznych i innych głęboko ludzkich aspektów wydarzeń historycznych w sposób, który sięga

daleko poza narzędzia analityczne i badawcze dostępne nauce historycznej. Różne formy narracyjne, w tym powieść graficzna, dają mnóstwo możliwości wykorzystania w edukacji.

Nauczanie historii poprzez powieści graficzne otwiera możliwość zaangażowania uczniów, zarówno emocjonalnie, jak i intelektualnie, w zupełnie nowy sposób. Takie prace zapewniają wgląd w społeczeństwo przed, w trakcie i po Holokauście, ożywiając przeżycia, myśli i emocje nie tylko ofiar, ale także osób postronnych, tych, którzy próbowali pomóc, a także sprawców i ich współpracowników. Tworząc odpowiednią do wieku powieść graficzną, staramy się, by dzieci nie były konfrontowane ze scenami śmierci i okrucieństw, ponieważ od dawna wiadomo, że nie prowadzą one do lepszego zrozumienia Holokaustu, a wręcz przeciwnie, wywołują niechęć i traumę.

Historie i ilustracje w edukacyjnej powieści graficznej są wielowarstwowe, stworzone z dużą ilością szczegółów, które mogą skłaniać do dalszego, samodzielnego poszukiwania informacji, nie tylko o wydarzeniach historycznych i życiu przed II wojną światową, ale także o technologii, kulturze, kinematografii, sporcie, modzie i innych aspektach życia codziennego.

Rodzaje zadań dla uczniów

Zadania badawcze

Celem jest pomoc uczącym się w zdobyciu podstawowych umiejętności w zakresie metodologii badań – w szczególności umiejętności badania różnych źródeł historycznych, takich jak fotografie, świadectwa, gazety historyczne, dokumenty archiwalne itp.

Analiza źródeł historycznych

Zadanie to ma na celu pomóc uczniom rozwinąć umiejętność analizowania źródeł historycznych i wyciągania wniosków na konkretnych przykładach.

Zajęcia w terenie

Celem jest pomoc uczącym się w rozwijaniu umiejętności badania historycznych miejsc, a także prezentowania swoich wyników.

Porównaj i przeanalizuj – to samo miejsce, inny czas

Przeanalizuj ilustracje przedstawiające to samo miejsce w różnych okresach, na przykład przed i w czasie okupacji lub przed, w trakcie i po wojnie. Na przykład, można spojrzeć na dom naszych głównych bohaterów lub na szkolne podwórko, publiczne miejsca życia codziennego, takie jak ulice i place w mieście, budynki i lokalizacje, które przed wojną określoną funkcję, a zostały zamienione np. na obozy koncentracyjne lub miejsca masowych mordów podczas Holokaustu.

Kolaż

Zadaniem uczniów jest stworzenie kolażu, który przedstawia powieść, jej bohaterów, scenę i kontekst historyczny w danym kraju, a także w szerszym kontekście europejskim, korzystając ze zdjęć, ilustracji, map i innych materiałów zebranych z Internetu lub innych źródeł. Kolaż może być cyfrowy, drukowany lub tworzony przez ręczne wycinanie i wklejanie wybranych elementów.

Równoległe osie czasu

Utwórz trzy równoległe osie czasu i umieść je jedna pod drugą.

Pierwsza linia zawiera ilustracje z powieści ułożone w porządku chronologicznym. Druga linia obejmuje istotne wydarzenia historyczne i wydarzenia w kraju przed wojną i w okresie okupacji. Trzecia linia zawiera ważne wydarzenia historyczne oraz procesy społeczne i polityczne związane z II wojną światową i Holokaustem w Europie.

Stwórz własną powieść graficzną

1. Stwórz powieść graficzną o doświadczeniach własnej rodziny (praca indywidualna lub grupowa)

Uczniowie badają doświadczenia związane z ważnym wydarzeniem z przeszłości ich rodzin (niekoniecznie związane z II wojną światową) i tworzą powieść graficzną na podstawie swoich ustaleń. Trzeba zadbać o to, aby osobista historia została umieszczona w szerszym kontekście społecznym i historycznym. Uczniowie mogą korzystać ze zdjęć, wycinków z gazet i innych dokumentów. Celem tego ćwiczenia jest skupienie się na osobistych historiach, zrozumieniu procesu badawczego i powiązanie osobistej historii z kontekstem społeczno-historycznym, w którym się rozgrywała. To ćwiczenie może służyć jako część przygotowań do stworzenia powieści graficznej o Holokauście.

2. Stwórz powieść graficzną o Holokauście, opartą na lokalnej historii osobistej (praca grupowa)

Uczniowie poszukują danych o rzeczywistych osobach i o wydarzeniach, które miały miejsce w ich środowisku lokalnym podczas Holokaustu i tworzą powieść graficzną na podstawie swoich ustaleń. Koncentrują się na osobistej historii, która musi być oparta na odpowiednich źródłach historycznych i umieszczona w kontekście szerszych wydarzeń społeczno-historycznych. Dlatego ważne jest, aby nauczyciel odgrywał aktywną rolę i wspierał uczniów w procesie dochodzenia. Uczniowie korzystają ze zdjęć, wycinków z gazet i innych dokumentów. Zaleca się, aby maksymalna liczba stron/ilustracji została ustalona na początku, aby uniknąć nierealistycznych ambicji. Po ukończeniu powieści graficznej uczniowie przygotowują prezentację zawierającą sprawozdanie z procesu badawczego i twórczego, a także krótki zarys europejskiego i lokalnego kontekstu przedstawianej historii.

Materiały dodatkowe

Dodatkowe publikacje związane z wytycznymi odnośnie powieści graficznej HANNAH.

1. IHRA Recommendations on Teaching and Learning about the Holocaust
<https://www.holocaustremembrance.com/resources/educational-materials/ihra-recommendations-teaching-and-learning-about-holocaust>
2. IHRA Understanding Holocaust Distortion: Contexts, Influences and Examples
<https://www.holocaustremembrance.com/resources/publications/understanding-holocaust-distortion-contexts-influences-examples>
3. IHRA working definition of Holocaust denial and distortion
<https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-holocaust-denial-and-distortion>
4. IHRA Recognizing and Countering Holocaust Distortion: Recommendations for Policy and Decision Makers
<https://www.holocaustremembrance.com/resources/reports/recognizing-countering-holocaust-distortion-recommendations>
5. IHRA Working Definition of Antisemitism
<https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antisemitism>
6. IHRA Working Definition of Antigypsyism/anti-Roma Discrimination
<https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antigypsyism-anti-roma-discrimination>
7. IHRA Working Definition of Holocaust-related Materials
<https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-holocaust-related-materials>
8. The Yad Vashem International School for Holocaust Studies Educational Philosophy
<https://www.yadvashem.org/articles/general/pedagogical-philosophy.html>
9. UNESCO Recommendations for writing curricula and textbooks on Holocaust education
<https://en.unesco.org/news/unesco-releases-holocaust-education-recommendations-six-languages>
10. UNESCO/ODIHR Addressing anti-semitism through education: guidelines for policymakers
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000263702>
11. Council of Europe: Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education
<https://www.coe.int/en/web/edc/charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education>
12. ODIHR Recommendations and Guidelines for Education about Human Rights and Countering various forms of Intolerance and Discrimination
<https://www.osce.org/odihr/education>
13. [SERBIAN] Nastavni materijal za borbu protiv antisemitizma

14. Revised Guidelines on Visiting Holocaust-Related Sites (Greek version)
<https://www.holocaustremembrance.com/resources/educational-materials/revised-guidelines-visiting-holocaust-related-sites>
15. Preparing Holocaust Memorial Days: Suggestions for Educators (Greek version)
<https://www.holocaustremembrance.com/resources/educational-materials/preparing-holocaust-memorial-days-suggestions-educators>
16. Teaching About the Holocaust Without Survivors (Greek version)
<https://www.holocaustremembrance.com/el/resources/educational-materials/didaskontas-olokaytoma-horis-epizontes>
17. [German, English, French, Italian] Beutelsbach Consensus, Standard for political and historical education in all schools: <https://www.lpb-bw.de/beutelsbacher-konsens/>
18. [German] Freistaat Sachsen, Landesamt für Schule und Bildung (2018). Eckwerte zur politischen Bildung,
https://www.politische.bildung.sachsen.de/download/21_09_10_Eckwerte_politische_Bildung.pdf
19. [German] Widerspruchstoleranz. Ein Theorie-Praxis-Handbuch zu Antisemitismuskritik und Bildungsarbeit. Berlin 2013, https://www.kiga-berlin.org/uploads/KlGA_Widerspruchstoleranz_2013.pdf
20. [German] Widerspruchstoleranz 2. Ein Methodenhandbuch zu antisemitismuskritischer Bildungsarbeit. Berlin 2017, https://www.kiga-berlin.org/uploads/Widerspruchstoleranz_2_Ansicht.pdf
21. [German] Widerspruchstoleranz 3. Ein Methodenhandbuch zu antisemitismuskritischer Bildungsarbeit. Berlin 2019, https://www.kiga-berlin.org/uploads/KlGA_Widerspruchstoleranz3_2019.pdf
22. [German] Umgang mit Antisemitismus in der Grundschule. Alltag von Jüdinnen und Juden in Berlin, Auseinandersetzung mit antisemitischen Vorurteilen, Thematisierung des Holocaust. Berlin 2020,
[https://www.annefrank.de/fileadmin/Redaktion/Bildungsarbeit/Dokumente/Lernmaterialien/2020_AFZ -
Umgang mit Antisemitismus in der Grundschule Neuaufgabe.pdf](https://www.annefrank.de/fileadmin/Redaktion/Bildungsarbeit/Dokumente/Lernmaterialien/2020_AFZ_-_Umgang_mit_Antisemitismus_in_der_Grundschule_Neuaufgabe.pdf)
23. University teaching about the Holocaust in Germany. Berlin 2018,
https://refubium.fu-berlin.de/bitstream/handle/fub188/22444/Naegel_Kahle_University_teaching_about_the_Holocaust_in_Germany.pdf?sequence=7&isAllowed=y
24. [German] anders-denken.info. Die Onlineplattform für Antisemitismuskritik und Bildungsarbeit, <https://www.anders-denken.info/>
25. Foundation for Critical Thinking
<https://www.criticalthinking.org/>